

Programa Compartim de gestió del coneixement del Departament de Justícia

Guia per a la implementació d'activitats als centres educatius de justícia juvenil

(Document provisional, en procés d'elaboració)

Centres educatius de justícia juvenil

Novembre 2015

Programa Compartim de gestió del coneixement del Departament de Justícia
Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada
Comunitat de Centres educatius de justícia juvenil

Novembre de 2015

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, la distribució, la comunicació pública i la transformació per generar una obra derivada, sense cap restricció sempre que se'n citi el titular dels drets (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia). La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.ca>

© Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia
<http://justicia.gencat.cat>

Índex

1. Introducció	4
2. Justificació	5
3. Dades generals.....	5
4. Justificació i contextualització	6
5. Objectius.....	6
6. Anàlisi dels beneficiaris o participants.....	7
7. Continguts.....	7
8. Cronograma.....	8
9. Agents implicats.....	8
10. Recursos.....	8
Materials.....	8
Espacials	9
Humans	9
11. Pressupost.....	9
12. Avaluació	10
Valoració general.....	10
Propostes de millora	10
13. Factors determinants d'una activitat.....	11
Factors relatius als participants.....	11
Factors relatius als professionals	12
Factors relatius a l'activitat.....	13
Factors relatius a l'organització.....	14
14. Annex	16
Fitxa d'activitat	16
Graella d'avaluació de les activitats	18
Avaluació de la <i>Guia pedagògica</i>	19
15. Autors	20
16. Referències bibliogràfiques	20

1. Introducció

Ja fa més de 30 anys que en els centres educatius de justícia juvenil s'acumula experiència en el tracte amb menors i joves infractors.

En aquests centres, el joves hi resideixen mentre compleixen mesures judicials d'internament i participen en activitats de caire formatiu, laboral, sociocultural, esportiu i de tractament de problemàtiques personals amb l'objectiu de treballar aspectes importants per al seu desenvolupament.

Aquestes activitats han tenir com a objectiu aconseguir la integració social dels menors i joves, i s'articulen a través del projecte educatiu de cada centre i del projecte educatiu individualitzat de cada menor o jove.

Tots els centres educatius han hagut de dissenyar i implementar activitats dels programes d'intervenció que anomenem a continuació i que, obligatòriament, s'han de desenvolupar en tots els centres:

- Un programa de formació reglada
- Un programa de formació professional ocupacional i d'inserció laboral
- Un programa de competència psicosocial
- Un programa d'hàbits bàsics i habilitats domèstiques
- Un programa d'educació per a la salut
- Un programa de tutoria
- Un programa de reforç en l'entorn familiar
- Un programa de cultura, lleure i oci
- Un programa d'educació física i esport
- Un programa de mediació cultural i per a la diversitat

Aquests programes són obligatoris, i tots els menors i joves han de participar-hi mentre estiguin internats.

Així, doncs, al llarg de tots aquests anys els educadors i els professionals dels centres han dissenyat i/o implementat una gran diversitat d'activitats i projectes. Alguns d'aquests projectes han tingut uns resultats molt satisfactoris, però d'altres no han aconseguit els resultats desitjats, i és basant-nos en aquests resultats que se'ns ha plantejat la necessitat d'analitzar els factors que incideixen en l'èxit o el fracàs de la intervenció educativa a través d'activitats programades.

2. Justificació

La necessitat de fer aquesta *Guia* sorgeix de la comunitat de pràctiques de Centres educatius de justícia juvenil, comunitat composta per professionals que dissenyen, implementen i executen activitats i projectes d'intervenció educativa amb els menors i joves internats en els diferents centres i per professionals de la Unitat de Programes i Innovació, que donen suport a aquesta implementació i la supervisen.

Tots ells, al llarg de la seva pràctica professional, s'han adonat que hi ha aspectes i elements que condicionen la implementació d'aquests activitats i projectes d'intervenció, i en determinen el grau d'èxit o fracàs, i s'ha vist que aquests condicionants rarament s'expliciten i es treballen de forma sistemàtica. Per aquest motiu, des de la CoP de Centres educatius de justícia juvenil s'ha pensat que és el moment d'identificar-los i de reflexionar-hi, per així plantejar possibles accions de millora que ens ajudin a tots.

Amb aquesta *Guia* pretenem fer explícits aquests aspectes, per poder abordar-los d'una forma més sistematitzada i efectiva. D'aquesta manera, millorarem els processos d'implementació de les activitats i projectes i, en definitiva, optimitzarem els resultats de la nostra tasca.

L'objectiu és, doncs, orientar els professionals que desenvolupen programes educatius en els centres educatius de justícia juvenil i, alhora, donar-los suport.

3. Dades generals

Títol de l'activitat	
Educador/a responsable	
Centre	
Coordinador/a	
Programa	
Data	
Observacions	

4. Justificació i contextualització

5. Objectius

Objectius generals	Indicador d'avaluació

Objectius específics	Indicador d'avaluació

6. Anàlisi dels beneficiaris o participants

Nombre de participants		Edat	
Característiques			
Aspectes a tenir en compte			

7. Continguts

Metodologia	Observacions

8. Cronograma

Sessió	Data	Horari	Observacions (dates destacades?)

9. Agents implicats

Nom	Càrrec / Relació	Rol / Implicació

10. Recursos

Materials

Recurs	Quantitat	Quan i on el necessitaré?	Observacions (cost, disponibilitat, alternativa...)

Espacials

Recurs	Quantitat	Quan i on el necessitaré?	Observacions (cost, disponibilitat, alternativa...)

Humans

Recurs	Quantitat	Quan i on el necessitaré?	Observacions (cost, disponibilitat, alternativa...)

11. Pressupost

Concepte	Import	Quantitat	Total
			Total

12. Avaluació

Indicador	Descripció	Resultat esperat	Resultat obtingut	Observacions

Valoració general

Propostes de millora

13. Factors determinants d'una activitat

A continuació es descriu el conjunt de factors més rellevants per afavorir l'èxit d'una activitat o projecte i també s'exposen indicacions per potenciar-los. Tot i que els diferents factors estan relacionats entre ells, s'ha optat per classificar-los en quatre categories generals: factors relatius als participants, factors relatius als professionals, factors relatius a l'activitat i factors relatius a l'organització.

Factors relatius als participants

Motivació

Descripció

La motivació és la força que empeny a actuar. Podem distingir-ne dos tipus:

- la motivació extrínseca: actuo per algun motiu extern (per obtenir una recompensa, per evitar una sanció...),
- la motivació intrínseca: actuo per un motiu intern (perquè m'agrada, perquè em sento bé fent-ho...).

L'objectiu és assolir la motivació intrínseca, tot i que en algunes ocasions (quan no hi ha gens d'interès) és útil fer servir recompenses.

Com potenciar-la

- Donar veu als joves, implicar-los en l'activitat oferint-los responsabilitat i autonomia. Prioritzar els objectius a curt i mitjà termini.
- Crear tantes connexions com sigui possible entre l'activitat i els interessos dels joves, els seus coneixements previs, l'actualitat i altres activitats realitzades.
- Com a dinamitzadors, mostrar interès i projectar entusiasme, confiar en els joves i donar-los suport i animar i reforçar positivament la seva participació.

Recursos i exemples

- [50 consells per motivar \(PDF\)](#)
- Vídeo

Autoconcepte i autoestima

Descripció

Cada persona ha de saber valorar de manera ajustada les seves característiques personals, així com destacar i aprofitar els seus punts forts. L'objectiu constant ha de ser l'autosuperació (comparant-se amb un mateix i no tant amb els altres).

Com potenciar-los

- Potenciar l'autoconeixement dels joves fent-los reflexionar sobre les seves habilitats i progressos. Fomentar la comunicació assertiva i el diàleg. Destacar els seus punts forts i el procés abans que les mancances o els resultats.
- Establir diferents nivells de dificultat i de participació per tal que tothom tingui cabuda en les activitats. Oferir seguretat als joves i donar-los el suport que necessitin per tal que no se sentin incompetents i frustrats.
- Afavorir el sentiment de pertinença al grup i la cooperació sense rebutjar la identitat individual. Fer del grup un equip.

Recursos i exemples

Factors relatius als professionals

Relació amb els joves

Descripció

S'ha d'establir una relació de confiança mútua i de respecte. El professional ha de ser un referent i un guia que acompanyi els joves i que alhora marqui clarament els límits.

Com potenciar-la

- Aprofundir en el coneixement dels joves a partir de l'escolta activa, l'observació i la informació que ens puguin proporcionar la resta de professionals, els joves, etc.
- Mostrar-se comprensiu i flexible i oferir seguretat i confiança. Ser un líder positiu i un referent o model d'actuació.
- Afavorir un clima de treball òptim, amb optimisme, bon humor, dinamisme, pluralitat i sentiment de comunitat i equip.

Relació amb els companys

Descripció

El treball en equip és bàsic i necessari per a qualsevol professional de l'educació. Cal relacionar-se cooperativament i establir una comunicació efectiva i constant.

Com potenciar-la

- Fomentar la coneixença mútua amb els diferents professionals, interessar-se per les habilitats i característiques dels companys i cercar la complementació entre els diferents membres de l'equip.
- Comunicar de manera clara, directa i assertiva, i procurar fer-ho en els espais i moments més favorables a la interacció positiva. Consultar qualsevol dubte i assegurar que existeix entesa mútua.

- Mostrar respecte i interès per les activitats d'altri, oferir suport i implicar-s'hi. Ser responsable i conseqüent. Demanar ajuda quan calgui.

Recursos i exemples

- [Vídeo sobre el treball en equip](#)

Competència emocional

Descripció

La competència emocional és la base que permet l'èxit de la resta de factors. Saber entendre i gestionar les emocions pròpies i alienes. Ser resiliència, és a dir, capaç de superar les adversitats i sortir-ne enfortit.

Com potenciar-la

- Procurar obtenir sempre la visió més àmplia i holística possible. Esforçar-se per entendre tots els punts de vista possibles. Fomentar la cooperació i no la competició.
- Autoavaluar-se constantment per reflexionar sobre com un mateix ha actuat i com hauria d'haver-ho fet. Usar estratègies personals per evitar la impulsivitat. Rectificar quan calgui.
- Veure les dificultats com a reptes i oportunitats per millorar i créixer, evitant el victimisme o la frustració. Mostrar una actitud activa, d'esforç i optimista.

Factors relatius a l'activitat

Ajustament

Descripció

Tota activitat ha d'ajustar-se a les característiques del context: dels joves, del centre, del moment, i ha d'estar integrada amb la resta d'actuacions que es duuguin a terme.

Com potenciar-lo

- Explicar de manera clara l'activitat a tots els agents implicats per tal d'establir coordinació i assegurar que no es produeixen incompatibilitats.
- Procurar assolir la màxima flexibilitat possible i comptar amb diverses opcions. Com més variació hi hagi, més gran serà la capacitat d'adaptació a qualsevol contingència.
- Demanar opinió, acceptar la crítica constructiva i ser receptiu a les diferents aportacions. Cercar i consultar altres professionals que ja hagin fet activitats similars.

Disseny

Descripció

Una bona planificació és la base per al desenvolupament correcte de qualsevol activitat o taller. De la mateixa manera, l'avaluació és necessària per millorar constantment i per evitar repetir errades.

Com potenciar-lo

- Programar i establir correctament els recursos: cost econòmic, espais i temporització. Dissenyar l'activitat amb flexibilitat suficient per poder superar situacions no previstes o manca de recursos. Sempre cal tenir un pla B.
- Tenir en compte a tota la comunitat que es pugui veure afectada per l'activitat i facilitar-li el disseny i la informació per tal que tothom n'estigui al corrent. Ser transparent i compartir tant els dissenys com les avaluacions.
- Avaluar sempre l'activitat d'acord amb indicadors planificats prèviament i centrar-se en què es pot modificar per tal de millorar el disseny. Deixar-ho per escrit.

Factors relatius a l'organització

Normativa

Descripció

El respecte a la normativa i a les polítiques de centre obtenen una importància rellevant als centres educatius de justícia juvenil (projecte educatiu del centre, protocols...), i determina la viabilitat de qualsevol activitat.

Com potenciar-la

- Conèixer i respectar la normativa i les restriccions del centre, així com les possibilitats que ofereixen a l'hora de plantejar les activitats (recursos disponibles...), i assegurar que els joves també ho fan.
- Establir normes i límits operatius per a les activitats, si és possible de manera consensuada amb els joves. Les conseqüències per haver trencat una norma han de ser conegudes per tot el grup des del principi, i han de ser coherents i ajustades.
- Compartir i consensuar les normes i límits de les activitats amb la resta de professionals, per tal de seguir tots una mateixa línia pedagògica.
- Tenir en compte totes les possibilitats que ofereix el centre a l'hora d'organitzar les activitats i projectes (espais i altres recursos).

Rol de l'equip educatiu

Descripció

L'equip educatiu del centre és el responsable de dur a terme la intervenció educativa amb els menors i joves del centre.

S'encarrega del disseny, la implementació i l'execució de les diferents activitats i programes.

Com potenciar-lo

- Conèixer les necessitats i característiques dels joves per adequar-hi la intervenció educativa.
- Formar-se de manera continuada en el disseny, la implementació i l'avaluació d'activitats i projectes.
- Tenir en compte tots els condicionants a l'hora d'implementar les activitats i projectes per tal de garantir-ne l'èxit al màxim.

Rol de l'equip directiu

Descripció

En qualsevol institució educativa, el lideratge de l'equip directiu vehicula tots els processos d'ensenyament-aprenentatge i afecta la qualitat de les accions educatives que du a terme l'equip.

Com potenciar-lo

- Motivar l'equip educatiu per engegar noves activitats i potenciar-les. Valorar i donar reconeixement als professionals que duen a terme el programa o taller.
- Fer un seguiment del funcionament dels programes i col·laborar amb els educadors en els processos d'avaluació i de millora de les activitats.
- Oferir espais, temporals i físics, perquè els professionals puguin treballar amb qualitat. Mostrar proximitat i escolta activa. Donar-los veu en els afers relacionats amb l'educació dels joves.

14. Annex

Fitxa d'activitat

Títol:			
Activitat:	Sessió:		
Centre:			
Durada:			
Objectiu principal			
Descripció de l'activitat			
Espais i organització del grup			
Recursos i materials			
	Què	Quantitat	Quan i on. Observacions

Indicadors i instruments d'avaluació

Què avaluar	Com avaluar-ho

Observacions i aspectes a tenir en compte

A qui he d'informar? Què he de demanar? Amb qui m'he de coordinar?

Graella d'avaluació de les activitats

Ítems a valorar	Valoració de l'1 al 5					Què s'hauria pogut millorar?
	1	2	3	4	5	
L'activitat plantejada ha partit dels interessos dels joves o s'hi ha vinculat?						
S'han complert els objectius de l'activitat?						
Els joves hi han participat activament?						
S'ha reforçat positivament els participants?						
He compartit l'activitat amb els agents implicats?						
Les activitats han estat flexibles i adaptades a les característiques del grup?						
S'ha donat veu als joves en la realització i/o l'avaluació de l'activitat?						
S'han planificat correctament els recursos físics, materials i personals?						
He tingut en compte alternatives viables en cas de possibles contratemps?						
S'han respectat la normativa i els límits establerts pel centre?						
Quina ha estat la valoració general de l'activitat?						
Hi ha hagut incidències?						

Avaluació de la *Guia pedagògica*

Avaluació de la Guia Pedagògica

***Obligatorio**

A quin centre estàs vinculat/da? *

Valora la utilitat de la plataforma web vinculada a la Guia Pedagògica en general *

Facilitat d'ús, estructura, materials, vocabulari...

1 2 3 4 5

Gens útil Molt útil

Valora la utilitat de l'apartat "Factors" *

1 2 3 4 5

Gens útil Molt útil

Valora la utilitat de l'apartat "Guia Pedagògica" *

1 2 3 4 5

Gens útil Molt útil

Valora la utilitat de l'apartat "Recursos" *

1 2 3 4 5

Gens útil Molt útil

Valora la utilitat dels instruments elaborats (fitxa d'activitat, guia i graella d'avaluació) *

1 2 3 4 5

Gens útil Molt útil

Opinions, suggeriments, crítiques i propostes

<https://docs.google.com/forms/d/14f594kj-C7WslP0801eLJ16N5Iz6K4ZJLTYV0zqy6TYXvfQ4k/viewform>

<https://docs.google.com/forms/d/14F59dkJ-OWalPI8fHsLHrN53zK4ZjEYVOmy6YXvfQ4k/viewform>

15. Autors

Margarida Llauger Ribas, pedagoga de la Unitat de Programes i Innovació de la Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil i coordinadora de la comunitat de pràctica de Centres educatius de justícia juvenil (CoP CEJJ)

Laura Matas Zamora, educadora social del Centre Educatiu (CE) Can Llupià i e-moderadora de la CoP CJJ.

Amb la col·laboració dels educadors socials dels centres educatius de justícia juvenil del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

El nostre especial agraïment a la col·laboració i l'assessorament d'Andrés Morodo Horrillo, psicòleg educatiu, professor i assessor extern.

16. Referències bibliogràfiques

Guia d'activitats de lleure per a centres de justícia juvenil [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Comunitat de Centres educatius de justícia juvenil. Programa Compartim de gestió del coneixement del Departament de Justícia, 2010. <http://justicia.gencat.cat/web/.content/home/ambits/formacio_recerca_i_docum/formacio/gestcon/comunitats_de_practica/centres_justicia_juvenil/pc-compartim-guia_activitats_leure_centresij.pdf>

MORODO, A. *Aplicatiu Compea: Pauta per a la presentació d'activitats, SD o projectes* [en línia], 2016. <<http://sintedirecursos.wix.com/quiacompea#!elaborar-una-sd/i1wlw>>